

การศึกษาปีแต่ เครื่องเป่าวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ จังหวัดสุรินทร์

A study of "Pee-tae" the aerophone of "Mahoree-Pheanban" in the South of North-Eastern part of Surin province

พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1.) เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของปีแต่ บ้านโนนจารย์ ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

2.) เพื่อวิเคราะห์บทเพลงจากปีแต่ บ้านโนนจารย์ ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ผลการศึกษาพบว่าปีแต่เป็นชื่อของปีพื้นบ้านชนิดหนึ่ง ประเภทเครื่องเป่าที่ใช้ลิ้น มีรูปร่างและมีลักษณะคล้ายกับปีของไทยภาคกลางแต่มีขนาดเล็กกว่า แต่เดิมปีแต่ใช้บรรเลงเป็นเครื่องนำวงหรือประธานของวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ ซึ่งในการศึกษานี้เป็นการศึกษาการเป่าปีแต่ของ คุณตาบัว สาสีพิมพ์อายุ 74 ปี ชาวบ้านโนนจารย์ ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้เป็นการประสมวงของเครื่องดนตรีพื้นบ้านหลายชนิด เครื่องดนตรีหลักคือปีแต่ กลองหนังใหญ่ และซอ โดยมีฉิ่ง และฉาบเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ปีแต่มีการบรรเลงทั้งในวงมโหรีพื้นบ้าน และการบรรเลงในขบวนแห่ โดยก่อนการบรรเลงจะมีเครื่องไหว้ครูเรียกว่า ซวยห้า เพลงที่บรรเลงนั้นจะเริ่มต้นด้วยเพลงไหว้ครูคือเพลงจีน ในอดีตจะมีการว่าจ้างให้บรรเลงและมีการออกแสดงในงานต่างๆ ซึ่งรายได้จากการแสดงแต่เดิมถือว่าเป็นรายได้ที่ค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีรายได้จากการบรรเลงแต่อย่างใดการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน ด้านการบรรเลงปีแต่นั้นพบว่ามีน้อยมากเนื่องจากหาผู้บรรเลงไม่ได้ จะคงเห็นการบรรเลงเพียงเครื่องดนตรีชนิดอื่น ที่ทำหน้าที่ส่งต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านไปยังชนรุ่นหลังโดยปราศจากปีแต่ บทเพลงที่บรรเลงของปีแต่สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทคือ 1.) เพลงไหว้ครู 2.) เพลงบรรเลงทั่วไป 3.) เพลงบรรเลงในขบวนแห่ ซึ่งมีโครงสร้างของบทเพลงที่ไม่ซับซ้อน บันไดเสียงส่วนใหญ่จะใช้บันไดเสียงซอล ทำนองเพลงจะมีการเคลื่อนที่ขึ้นลงสลับกันหลากหลายทำนอง และมีกระสวนจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบทเพลง ลูกตกของทำนองแต่ละวรรคจะมีลูกตกตามเสียงของบันไดเสียง นอกจากนี้ยังมีเสียงรองบรรเลงแทรกอยู่ซึ่งทำให้สำเนียงเพลงแสดงถึงเอกลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านตามแบบสำเนียงเขมร

คำสำคัญ : ดนตรีพื้นบ้านอีสาน, ปีแต่, วงมโหรีพื้นบ้าน

Abstract

This study is conducted according to ethnomusicological methodology through collecting information in the field. The purpose of this study is two-fold:

(1) First, it aims to investigate the background and component of Pee Tae at Nonjarn Village, Tambol Tael, Amphoe Sikhoraphum, Surin Province;

(2) to analyze Pee tae songs at Nonjarn Village Tambol Tael, Amphoe Sikhoraphum, Surin Province.

The results reveals that Pee Tae is a kind of local oboe, this blown instrument in similar to Thai central region' flute but smaller. In the former time, Pee Tae is used as a conductor of local south Isan orchestra. This study investigates Pee Tae playing by Mr. Boue Saleepim who is 74 years old. He is in a villager in Nonjarn Village, Tambol Tael, Amphoe Sikhoraphum, Surin Province. Mahoree- Pheanban is consisting of many local musical instruments with the core instruments are Pee Tae, Klong nung yai (folk drum), and Thai folk fiddle with small cup-shaped cymbals and cymbals as punctuating instrument. Pee Tae can be played in Mahoree- Pheanban band and in a parade. Musicians perform homage ceremony to teacher's song, called "Suey Ha" before playing the music and they played the first song is Chin song. They could earn much money when they are proposed to play in many occasions in the past time, but very rare nowadays.

There are few inheritance of local music with Pee Tae because now there are scarcely musicians. We can see other musical instruments as local culture succeeds to young generation except Pee Tae.

The songs played with Pee Tae include 3 types as 1) homage ceremony to teachers's song, 2) general playing's song, and 3) playing in parade's song, which were simple, use G scale. The music melody will alternately move with variety of melodies and unique rhythmic pattern in each songs. In each interval, there are atonal music of melody according to the scales. In addition, there was a secondary tones intervened resulting resonances which indicate the unique local music of Khmer resonance.

Keywords : Isan folkmusic, Pee-tae, Mahoree-pheanban band

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่มีความงดงามและคงคุณค่าในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ซึ่งทั้งดนตรีพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านทั้งหลายนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าชาติบ้านเมืองนั้นได้มีความเจริญงดงามทางด้านวัฒนธรรมมากน้อยเพียงไร และดนตรีพื้นบ้านนี้เป็นบ่อเกิดแห่งนาฏยธรรมที่สืบเนื่องตามมามากมาย เช่น การดำรงชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และศิลปะอื่นๆ ในหลายแขนง เพราะในทุกชนชาตินั้นได้นำดนตรีพื้นบ้านที่เป็นศิลปะประจำท้องถิ่นมาพัฒนารูปแบบให้เป็นดนตรีที่มีความนิยมกันในปัจจุบัน เราจึงสามารถกล่าวได้ว่าดนตรีพื้นบ้านมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมโดยแท้จริง

จังหวัดสุรินทร์ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมทางด้านดนตรีที่น่าสนใจ ซึ่งแต่เดิมเมืองสุรินทร์ ถือได้ว่าเคยเป็นเมืองที่มีความสำคัญเมืองหนึ่ง จากการศึกษาของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีต่างสันนิษฐานว่าดินแดนแถบนี้จะต้องเคยเป็นเมืองที่มีความสำคัญในอดีต เพราะจากการสำรวจทางโบราณคดีพบว่า มีศิลปะโบราณวัตถุและโบราณสถานเก่าแก่มากมายมีทั้งสมัยทวารวดีและลพบุรี ซึ่งเป็นของเนื่องในพระพุทธศาสนา นิภายหินยาน มหายาน และฮินดู เป็นบริเวณที่พบบ้านเมืองและปราสาทหินที่ได้รับอิทธิพล ของอาณาจักรกัมพูชามากกว่าเขตอื่น (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2526: 20 – 21)

เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมืองของชาวสุรินทร์นั้นได้มีผู้รวบรวมวิจัยและทำการศึกษาไว้มากมายด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทนั้นถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวสุรินทร์ก็ว่าได้ ดังจะยกตัวอย่างถึงการละเล่นพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ดังนี้ เช่น กันตรึม ตุ่มโหม่ง เจริญขันตรูจ เรือมตรต เรือมอันเร เรือมอาลัย กโนปติงตอง เรือมมมัวต ลีเกเขมร เป็นต้น

ในด้านวัฒนธรรมทางดนตรีของชาวสุรินทร์นั้น ได้มีรูปแบบและพื้นฐานทางดนตรีตามแบบเขมรโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของลักษณะเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง บทเพลงและ บทขับร้อง พิธีกรรมตามความเชื่อที่ใช้ดนตรีประกอบ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เมื่อได้ฟังได้เห็นแล้วจะทราบและรู้ได้ทันทีว่าเป็นรูปแบบของเขมร จากการศึกษาของผู้รู้ที่ได้ศึกษาถึงเรื่องราวทางดนตรีของจังหวัดสุรินทร์สามารถอธิบายได้ว่า เพลงพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์มีคุณค่าในด้านต่างๆ มากมายคือ คุณค่าทางดนตรี คุณค่าทางภาษา คุณค่าทางด้านสังคม คุณค่าทางด้านจริยศาสตร์ คุณค่าทางด้านจิตวิทยา (สมจิตร์ พ่วงบุตร, 2526: 274 – 313)

ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นว่า ยังมีเครื่องดนตรีของชาวอีสานได้อีกประเภทหนึ่ง ที่ในปัจจุบันการบรรเลงดนตรีประเภทนี้เริ่มลดน้อยถอยลงจนใกล้จะสูญสิ้น ทั้งที่การบรรเลงดนตรีชนิดนี้มีความสำคัญและมีคุณค่าในด้านต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาค้นคว้าในเรื่องของดนตรีชนิดนี้นั้นคือ “ปี่แต่” ซึ่งในปัจจุบันปี่ชนิดนี้ได้พบที่บ้านโนนจารย์ ตำบลแดล อำเภอดิเรกภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นปี่ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับปี่ของไทยทั่วไปแต่มีขนาดเล็กกว่า สำเนียงเพลงนั้นมีเอกลักษณ์ตามแบบสำเนียงเขมรอย่างแท้จริง

ดนตรีพื้นบ้านแขนงนี้มีความสำคัญต่อการรักษาซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ปี่แต่ถือเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องเป่าที่อยู่ในตระกูลเดียวกับปี่ใน เพียงแต่แตกต่างกันในรายละเอียดและองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งปี่แต่นี้มีความแตกต่างทั้งลักษณะรูปร่าง วิธีการบรรเลง รวมทั้งบทเพลงที่บรรเลงตามโอกาสต่างๆ ในอดีต ซึ่งปี่แต่นี้สามารถบรรเลงในวงมโหรีพื้นบ้านที่ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีต่างๆ คือ ซอ กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น จะเห็นว่าปี่แต่สามารถบรรเลงกับเครื่องสายได้คือ ซอ ซึ่งมีความแตกต่างจากปี่ในที่บรรเลงเฉพาะกับเครื่องดนตรีประเภทปี่พาทย์ นอกจากนี้การบรรเลงดนตรีประเภทนี้ในปัจจุบันไม่มีการบรรเลงตามงานเหมือนเช่นในอดีต แต่จะมีเพียงศิลปินและเครื่องดนตรีเพียงไม่กี่ชิ้นที่ยังคงหลงเหลือให้รู้ว่าเป็นศิลปะที่ใกล้สูญหายเท่านั้น นอกจากนี้การทำวิจัยหรือการสนับสนุนต่างๆ ยังไม่มีอย่างจริงจัง ถึงแม้จะมีการทำการศึกษาและงานวิจัยเรื่องดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์ไว้มากมายหลายแขนง แต่การศึกษาในเรื่องปี่แต่นั้นยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาหรือทำการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเพื่อที่จะสามารถได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาในขั้นต่อไป

อนึ่งการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่สนใจและต้องการค้นคว้า เพราะนอกจากจะได้ซึ่งข้อมูลใหม่แล้วยังเป็นบ่อเกิดแห่งความรัก ความห่วงเห่น และมองเห็นคุณค่าของศิลปะไทยอีกแขนงหนึ่ง และการศึกษาครั้งนี้จะส่งผลต่อผู้ศึกษาโดยตรงคือ การได้รับองค์ความรู้ใหม่ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อให้วัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ดำรงอยู่ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของปี่แต่ บ้านโนนจารย์ ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อวิเคราะห์บทเพลงจากปี่แต่ บ้านโนนจารย์ ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าปี่แต่มีองค์ประกอบที่สำคัญด้วยกันทั้งหมด 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบทางด้านเครื่องดนตรี
2. องค์ประกอบทางด้านวิธีการบรรเลง
3. องค์ประกอบทางด้านบทเพลงที่บรรเลง

1. องค์ประกอบทางด้านเครื่องดนตรี

ลักษณะทางกายภาพ

ปี่แต่เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องเป่า และเป็นเครื่องเป่าที่ใช้ลิ้นคู่ (Double Reed)

ส่วนประกอบของปี่แต่สามารถแยกส่วนประกอบที่สำคัญได้เป็น 3 ส่วนคือ ลิ้นปี่ กำพวด และเลापี่

(1) **ลิ้นปี่** เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดเสียงจากการเป่าลม ลิ้นปี่ทำจากใบตาลซึ่งหาได้ง่ายตามท้องถิ่น

(2) **กำพวด** ส่วนที่เรียกว่ากำพวดนี้ทำจากโลหะมีลักษณะเป็นท่อเล็กๆ เป็นปล้องเรียวยาว โดย มีความยาวประมาณ 5 - 6 ใช้เส้นไหมเส้นเล็กๆ พันและมัดให้แน่น ตรงปลายส่วนล่างของกำพวดจะเป็นที่รองเพื่อใช้เสียบกับตัวเลापี่ ทำด้วยรังไหมสีทอง ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ผักหลอกทลืบ”

(3) **เลापี่** ทำจากไม้มะค่าแต่ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง มีความยาวตั้งแต่ต้นจรดปลายประมาณ 40 เซนติเมตร เจาะรูรวมทั้งสิ้น 6 รู ใช้เป็นตำแหน่งของการวางนิ้วมือสำหรับปิด - เปิดเพื่อให้ได้เสียงตามต้องการ

ภาพประกอบ 1 ปี่แต่

2. องค์ประกอบทางด้านวิธีการบรรเลง

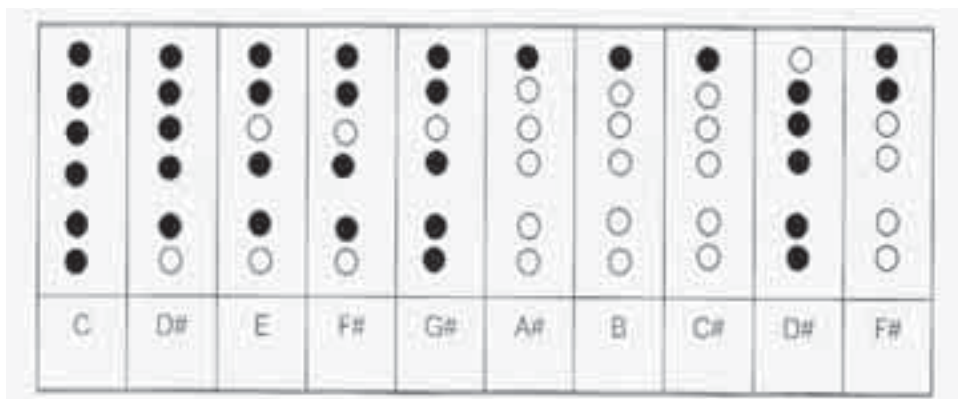
วิธีการบรรเลง

ลักษณะของการวางตำแหน่งนิ้วมือจะมีส่วนช่วยให้เกิดลักษณะของเสียงที่ต่างกันคนละระดับกันขึ้นอยู่กับตำแหน่งของเสียงจากเลาปี เทคนิคสำคัญของการบรรเลง คือ การทำให้เสียงของปีแต่ดังติดต่อกันโดยไม่ขาดช่วง และเทคนิคของการเป่าปีแต่ให้ได้สำเนียงอีกประการคือการเป่าเสียงแถบซึ่งหมายถึงการหวีดเสียงให้สูงขึ้นยาว ๆ

ระบบเสียง

การศึกษาปีแต่ เรื่องระบบเสียงหรือตำแหน่งของเสียงนั้นสามารถวิเคราะห์และจำแนกเสียงต่างๆ ได้ตามลักษณะของเสียงที่ออกมาจากการเป่าและการวางตำแหน่งมือ ซึ่งผู้วิจัยได้วัดระดับเสียงที่ออกมา โดยการวัดเสียงจากเครื่องวัดระดับเสียง (Tuner) ในบันไดเสียง C

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับเสียงของปีแต่ที่ใกล้เคียงกับเสียงของดนตรีไทย เพื่อความสะดวกในการบันทึกบทเพลงและเพื่อการง่ายต่อการจดจำ ซึ่งสามารถกำหนดได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ตำแหน่งระดับเสียงของปีแต่

เสียงที่ปรากฏนั้นเมื่อเทียบเคียงกับเสียงของดนตรีไทยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบระดับเสียงจากการวัดเสียงของปีแต่ด้วยเครื่อง Tuner กับเสียงดนตรีไทย

ระดับเสียงปีแต่จากการวัดด้วยเครื่อง Tuner	ระดับเสียงปีแต่ที่ใกล้เคียงกับดนตรีไทย
C	ที
D#	เร
E	มี
F#	ฟา
G#	ซอล
A#	ลา
B	ที (สูง)
C#	โด
D#	เร (สูง)
F#	ฟา (สูง)

3. องค์ประกอบทางด้านบทเพลงที่บรรเลง

บทเพลงที่ใช้บรรเลง

ถึงแม้เวลาจะล่วงเลยผ่านมานานแล้วแต่บทเพลงที่ศิลปินสามารถบรรเลงได้ในปัจจุบัน มีด้วยกันประมาณ 10 ดังต่อไปนี้

เพลงจีน เพลงบทสัน เพลงฝรั่งย่าเท้า เพลงกล่อม เพลงพม่าห้าชั้น เพลงสืงวล เพลงเขมรเป่าใบไม้ เพลงพญาโศก ตัวอย่างบทเพลงที่บรรเลง

เพลงจีน

เกริ่นนำ

--- ร / - ช - ร / ช ฟ ม ร / ช ฟ ม ร / ช ร ล ช / ล ล ร ล / - ท ล ช / ร ล ช ล /
 --- ล / - - - - / - ท - ล / - ช - ร / - ล - ล / - - - - / - - - - ร / - - - - /

--- ช	--- ร	ม ร ท ร	- ม - ช	--- ม	ช ท ล ช	ร ม ฟ ช	ม ล - ช
- ล ช ม	ช ม ร ท	- ร - ล	ร ี ท ร ล	---	ช ล ท ร	- ท - ม	ร ี ท ร ล
- ร - ร	ช ร - ท	ช ท ช ล	ร ี ท ร ล	---	ช ล ท ร	- ท - ม	ร ี ท ร ล
- ร - ร	- ช - ร	ช ล ท ล	ร ี ท ล ช	ร ม ช ล	- ร - ล	- ล ช ม	ร ม ช ล
ช ม ช ล	ล ท - ร	ม ร ท ร	ช ร ม ช	--- ม	ช ท ล ช	ร ม ฟ ช	- ล - ช
- ล ช ม	ช ม ร ท	- ร - ล	ช ท ช ล	- ร - ร	- ม - ร	---	ร ม ช ล
- ร - ม	ร ช - ร	- ช - ม	ร ท ล ช	---	ช ล ท ร	- ท ร ม	ร ี ท ล ช
- ร - ร	ช ร - ท	- ท - ท	- ล - ช	---	ล ท ร ล	- ล ช ม	ร ม ช ล

จบด้วยต้นประโยคเพลง

ช ม ช ล	ล ท - ร	ม ร ท ร	- ม - ช
---------	---------	---------	---------

เครื่องประกอบจังหวะ

การบรรเลงปี่แต้ในสมัยก่อนสามารถบรรเลงได้ทั้งการบรรเลงคนเดียว และการบรรเลงโดยที่มีเครื่องประกอบจังหวะที่เป็นสีสันของการบรรเลงและคอยควบคุมจังหวะ ซึ่งแต่เดิมการบรรเลงนั้นจะใช้กลองชนิดหนึ่ง ประกอบการบรรเลงนั้นคือ “กลองหนังใหญ่” โดยเฉพาะการบรรเลงในขบวนแต่ตามงานทั่วไป จะบรรเลงเครื่องดนตรีทั้งสองประเภทนี้เป็นหลัก อาจมีเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ เพิ่มเติมตามความเหมาะสม เช่น ฉิ่ง ฉาบ แต่ส่วนใหญ่ในการบรรเลงขบวนแต่นั้นจะบรรเลงเครื่องดนตรีเพียงปี่แต้และกลองหนังใหญ่

ภาพประกอบ 3 กลองหนังใหญ่

เครื่องสังเวยในการไหว้ครูก่อนการบรรเลง

การไหว้ครูและเครื่องเซ่นไหว้พร้อมของกำนัล ต้องตระเตรียมก่อนที่จะมีการแสดงทุกครั้ง ของกำนัลทุกอย่างต้องจัดเตรียมได้อย่างประณีตและสวยงาม เรียกว่า **ขันห้า** หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า **ช่วยห้า** ซึ่งสิ่งที่จะต้องเตรียมในการเซ่นสังเวยมีดังต่อไปนี้ กรวยใบตองขนาดเล็ก ดอกไม้ 1 คู่ รูปและเทียน เหล้า ไก่ต้ม (บางงานใช้ไข่ต้มแทนได้) ผ้า 1 ผืน (ผ้าขาวม้าหรือผ้าขาวบาง) และเงินกำนัลจำนวน 24 บาท

ภาพประกอบ 4 เครื่องสังเวยไหว้ครู

การสืบทอดดนตรีในอดีต

กระบวนการสืบทอดดนตรีในครั้งอดีตนั้น แต่เดิมศิลปินจะได้ร่ำเรียนวิชาดนตรีจากผู้เฒ่าผู้แก่ โดยลักษณะการฟังจากการบรรเลง ในการต่อเพลงจึงถือได้ว่าเป็นการต่อเพลงที่สืบทอดแบบปากต่อปากหรือที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” นั่นเอง

การบรรเลงปีแต่นั้น แต่เดิมจะมีการบรรเลงตามงานและวาระต่างๆ ที่เป็นงานเทศกาลและงานบุญท้องถิ่น มีการว่าจ้างและติดต่อให้บรรเลงพอสมควร เช่นการบรรเลงในขบวนแห่ช้างซึ่งมีการบรรเลงปีแต่ประกอบกับการฟ้อนรำของชาวบ้านอย่างสนุกสนานนอกจากนี้ยังมีการบรรเลงเครื่องดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ มากมาย เช่น ซอพื้นบ้าน กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น

การบรรเลงตามงานต่างๆ ผู้บรรเลงจะได้ค่าจ้างแล้วแต่เจ้าภาพของงานจะตกลงกัน ซึ่งในสมัยนั้นถือว่าเป็นจำนวนที่สูงพอสมควร คือ การบรรเลงตามงานบวชในขบวนแห่ จะได้ค่าจ้างประมาณ 800 บาท ในบางครั้งเมื่อบรรเลงอยู่ภายในบ้านหรือลานกลางแจ้ง จะได้ค่าจ้างราวๆ 300 บาท เป็นต้น

ในปัจจุบัน การสืบทอดการบรรเลงปีแต่ของหมู่บ้านโนนจารย์แห่งนี้ มิได้มีการสืบทอดหรือมีการบรรเลงตามงานแต่อย่างใด เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องมีการแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบัน การสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นได้เริ่มลดน้อยถอยลงไปมากอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมการบรรเลงปีแต่ใกล้สูญหายจากสังคมท้องถิ่น

การวิเคราะห์บทเพลงจากปีแต่

การวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านในงานวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านที่ได้รับการบันทึกเสียงจากการบรรเลงของศิลปินพื้นบ้าน และบทเพลงพื้นบ้านนี้สามารถจำแนกหรือการแยกประเภทของบทเพลงได้ 3 ประเภทด้วยกันคือ

1. เพลงไหว้ครูก่อนการบรรเลง หรือ เพลงฝึกหัดเบื้องต้น
2. เพลงบรรเลงทั่วไป
3. เพลงบรรเลงในขบวนแห่

จากการวิเคราะห์บทเพลงดังกล่าวนี้องค์ประกอบของบทเพลงมีความคล้ายคลึงกันซึ่งสามารถสรุปผลกา
รวิเคราะห์บทเพลงได้ดังนี้

1. โครงสร้างของบทเพลง

โครงสร้างของบทเพลงเป็นบทเพลงที่มีทำนองสั้นๆ บรรเลงซ้ำไปตามความถนัดของผู้บรรเลง มีกลอง
หนังใหญ่ควบคุมจังหวะหน้าทับ

2. กลุ่มเสียง

บทเพลงส่วนใหญ่จะบรรเลงด้วยกลุ่มเสียงซอล ที่ประกอบไปด้วยโน้ตเสียง ซอล ลา ที เร มี ในบางบทเพลง
และ บางวรรคจะมีการบรรเลงเสียงรองคือเสียง ฟา บรรเลงแทรกในวรรคเพลง เพื่อเป็นการบอกถึงสำเนียงของ
เพลงแบบสำเนียงเขมร

3. ลูกตก

แต่ละวรรคเพลงจะมีเสียงของลูกตกที่เป็นลูกตกในกลุ่มเสียงซอล สลับกันไป

4. รูปแบบจังหวะ(กระสวนจังหวะ)

เพลงแต่ละเพลงจะมีรูปแบบของจังหวะที่แตกต่างกันไปบ้าง เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลง เช่น
รูปแบบจังหวะของเพลงจันทน์ที่บรรเลงบ่อยครั้งคือรูปแบบ ดังนี้

- x x x	x x x x
---------	---------

รูปแบบจังหวะของเพลงบทสันที่บรรเลงบ่อยครั้งคือรูปแบบดังนี้

x x x x	x x x x
---------	---------

5. รูปแบบทำนอง (กระสวนทำนอง)

รูปแบบทำนองของเพลงพื้นบ้านจากการบรรเลงปีแต่ จะมีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเพลง มีการ
เคลื่อนที่ของทำนองขึ้นลงสลับกันไป

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาปีแต่ เครื่องเป่าวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ ผู้วิจัยได้นำหลักการทางมานุษยดุริยางควิทยา มาเป็น
รูปแบบของการศึกษา มีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของศิลปินพื้นบ้าน การ
ศึกษาดังกล่าวทำให้ได้ทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญของดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบ
ทางด้านบทเพลงที่บรรเลง สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำการศึกษาดูๆ อีกมากมายเช่น การบันทึกบทเพลง
การวิเคราะห์บทเพลง รวมไปถึงการร่วมกันอนุรักษ์บทเพลงอีกประการ

นอกจากนี้การศึกษาดังกล่าวยังได้ทราบถึงสาเหตุของการที่ดนตรีพื้นบ้านแขนงนี้ไม่ได้มีการสืบสานทาง
ด้านดนตรี ดังนั้นการศึกษาดนตรีพื้นบ้านแขนงนี้จึงทำให้ได้ข้อมูลใหม่และเป็นการร่วมกันปลูกฝังและร่วมอนุรักษ์ซึ่ง
วัฒนธรรมพื้นบ้านอีกอีกประการหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กมล เกตุสิริ. (2527). เพลง - ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านชาวสุรินทร์. ใน **เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์**. สมจิตร พ่วงบุตร. หน้า 189-207. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- พรทิพย์ ชังธาดา. (2529). **วรรณกรรมท้องถิ่น**. ครั้งที่3 กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2529). **กัณฐมิม-เพลงพื้นบ้านอีสานใต้**. บุรีรัมย์: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย อีสานใต้-บุรีรัมย์.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ศิริพร สุเมธรัตน์. (2527). ประวัติจังหวัดสุรินทร์. ใน **เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์**. สมจิตร พ่วงบุตร หน้า 20-30 กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- สมจิตร พ่วงบุตร. (2527). **เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2546, มกราคม-มิถุนายน). ดิถีลักษณะและการวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้. **วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 22(1): 77.
- อนุกุล คลังบุญครอง. (2521). **มรดกอีสาน**. ครั้งที่3 กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ฤดีรัตน์ ชินเวชกิจวานิชย์; และคนอื่นๆ. (2547, กรกฎาคม-กันยายน). การวิเคราะห์ระดับเสียงดนตรีไทย. **วารสารเทคโนโลยีสุนารี** 11(3): 179.
- Miller, Terry E. (1985). **Traditional music of the Lao**. Connecticut: Greenwood Press.